

ANKARA ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ YAYINLARI

Prof. NİHAT ERİM

DEVLETLERARASI HUKUKU
ve
SİYASİ TARİH
METİNLERİ

Cilt : I

(Osmanlı İmparatorluğu Andlaşmaları)

TÜRK TARİH KURUMU BASIMEVİ. ANKARA

1 9 5 3

SEVR ANDLAŞMASI ¹

(10 ağustos 1920)

Bir taraftan işbu muahedede başhca düvel-i müttefika olarak zikiredilen Britanya İmperatorluğu, Fransa ve İtalya ve Japonya ve işbu başhca devletlerle birlikte düvel-i müttefikayı teşkil eden Ermenistan, Belçika, Yunanistan, Hicaz, Lehistan, Portekiz, Romanya, Sırp-Hırvat-Sloven ve Çekoslovakya :

Diğer taraftan Türkiye;

Bir sulh muahedenamesi akdedebilmek üzere hükümet-i seniyenin talebine binaen, başhca düvel-i müttefika tarafından 30 teşrinievvel 1918 tarihinde Türkiye'ye bir mütareke bahşedildiğine düvel-i müttefika içlerinden bazılarının Türkiye'ye karşı doğrudan doğruya veya dolayısıyla sürüklendikleri ve menşe-i sabık Avusturya-Macaristan hükümet-i imperatoriye ve kiralıyesinin 28 temmuz 1914 tarihinde Sırbistan'a vukubulan ilân-ı harbi ile Türkiye tarafından 29 teşrinievvel 1914 tarihinde düvel-i müttefikaya karşı açılan ve Türkiye'nin müttefiki Almanya tarafından idare olunan muhasamatı teşkil eden harbin muhkem ve müstahkem bir sulhe münkalip olmasını arzu ettiklerine binaen bu hususta düvel-i müteakide kendi murahhasları olmak üzere :

Haşmetlü Büyük Britanya ve İrlanda müttehit Kırallığı ve maverayı ebharda Britanya arazisi kiralı ve Hindistan imparatoru :

Sir George Dixon Graham, K. S. V. O., Britanya Kırallının Paris elçisi.

¹ Sevr Andlaşması metni "Sevr - Devlet-i Aliye ile Sulh Muahedesi - 10 Ağustos 1920" başlığı altında Konya'da Öğüt Matbaası'nda 1336 - 1920 de basılan nushadan nakledilmiştir (Türkiye Büyük Millet Meclisi Kütüphanesi; Es. No. 1339-153 ; Remi S. M. 130). Ancak, bu vesika tasdik edilip Takvim-i Vekayi veya Düstur'da yayınlanmadığı için eldeki türkce basılı metin asıl olan fransızca metinle karşılaştırılmıştır. Büyük Millet Meclisi kütaphğındaki nusha: *Traité de Paix entre les Puissances Alliées et Associées et la Turquie signé le 10 août 1920 à Sèvres (Texte Français, Anglais et Italien)* başlığını taşımakta ve Esas No, 1932-1308, Remiz: S. M. 543 de kayıtlı bulunmaktadır.

Ve Kanada Dominyonu için :

Sayın Sir George Halsey Perley, K. S. M. G., Birleşik Kırallık nezdinde Kanada yüksek komiseri.

Ve Avusturalya için :

Çok sayın Andrew Fischer, Birleşik Kırallık nezdinde Avusturya yüksek komiseri.

Ve Yeni Zelanda Dominyonu için :

Sir George Dixon Graham, K. S. V. O., Britanya kralının Paris elçisi.

Ve Müttehit Afrika-yı Cenubi için :

M. Reginald Andrew Blankenberg, O. B. E., Birleşik Kırallık nezdinde yüksek komiserlik vazifelerini yapmakta.

Ve Hindistan için :

Sir Arthur Hirtzel, K. S. B., Hindistan işleri müsteşar yardımcısı.

Fransa Reisicumhuru :

M. Alexandre Millerand, Dışişleri Bakanı;

M. Frédéric François-Marsal, Maliye Bakanı ;

M. Auguste Paul-Louis Isaac, Ticaret ve Sanayi Bakanı,

M. Jules Cambon, Fransa Büyük elçisi,

M. Georges Maurice Paléologue, Fransa Büyükelçisi, Dışişleri Bakanlığının umumi kâtibi.

Haşmetlû İtalya Kırallığı :

Kont Lelio Bonin Longare, Kırallık âyan üyesi, Haşmetlû İtalya kralının Paris fevkalâde ve murahhas Büyükelçisi.

General Giovanni Marietti, Yüksek Harp Şurasında İtalyan askeri temsilcisi.

Haşmetlû Japonya İmparatoru :

Vikont Chinda, Haşmetlû Japonya İmparatorunun Londra fevkalâde ve murahhas Büyükelçisi.

M. K. Matsui, Haşmetlû Japonya İmparatorunun Paris fevkalâde ve murahhas Büyükelçisi.

Ermenistan Reisicumhuru :

M. Avetis Aharonian, Ermenistan Cumhuriyeti Delegasyonu başkanı.

Haşmetlû Belçika kırallığı :

M. Jules van den Heuvel, fevkalâde temsilci ve murahhas elçi, Devlet Bakanı.

M. Rolin Jaequemyns, Devlet Hususî Hukuku Enstitüsü üyesi, Belçika Delegasyonu Umumî Kâtibi.

Haşmetlû Yunan Kıraltı :

M. Eleftherios K. Venisélos, Bakanlar Kurulu Başkanı.

M. Athos Romanos, Haşmetlû Elenler Kıraltının Paris fevkalâde
Temsilcisi ve murahhas Elçisi.

*Haşmilû Hicaz Kıraltı :**Lehistan Reisicumhuru :*

Kont Maurice Zamoyski, Polonya Cumhuriyeti Paris fevkalâde
temsilcisi ve murahhas elçisi,

M. Erasme Piltz.

Portekiz Reisicumhuru :

Doktor Affonso Augusto da Costa, Bakanlar Kurulu Eski Başkanı.

Haşmetlû Romanya Kıraltı :

M. Nicolae Titulescu, Maliye Bakanı.

Prens Dimitrie Ghika, Haşmetlû Romanya Kıraltının Paris fev-
kalâde temsilcisi ve murahhas elçisi.

Haşmetlû Sırp-Hırvat-Sloven Kıraltı :

M. Nicolas P. Pachitch, Bakanlar Kurulu Eski Başkanı.

M. Ante Trumbic, Dışişleri Bakanı.

Çekoslovak Reisicumhuru :

M. Édouard Beneš, Dışişleri Bakanı,

M. Stephen Osuský, Çekoslovak Cumhuriyetinin Londra fevka-
lâde temsilcisi ve murahhas elçisi.

Türkiye :

Hâdi Paşa, Âyan üyesi.

Rıza Tevfik Bey, Âyan üyesi,

Reşad Halis Bey, Türkiye'nin Bern fevkalâde temsilcisi ve mu-
rahhas elçisi.

Tayin etmişlerdir.

Murahhasin-i müşarünileyhim usulüne muvafık olan ruh-
satnamelerini teati ettikten sonra ahkâm-i âtiyeyi kararlaştır-
mışlardır.

İşbu muahedenin mevki-i icraya vaz'ı tarihinden itibaren
hal-i harp hitam bulacaktır.

Bu andan itibaren işbu muahdede münderiç kuyut tahtında
düvel-i müttefika ile Türkiye arasında münasebat-ı resmîye
başlayacaktır.

BİRİNCİ BÂB¹

Cemiyet-i Akvam Ahidnamesi

Düvel-i müteakide, beynelmilel iştirak-i mesainin inkişafı ve milletlere sulh ve meniyetin temini için harbe tevessül etmemek üzere bazı taahhüdâtın kabulü adil ve namus üzerine müesseses münasebat-ı beynelmilelin alenen icrası badema hükûmatça bilfiil rehber-i hareket ittihaz olunacak kavaid-i hukuk-ı düvelin tamamile meriyeti, akvam-ı müteazzivenin münasebat-ı mütekabilelerinde adlin hükümranı ve muahedattan münbeis kâffe-i tahhüdâtın harfiyen meriyeti muktazi olduğuna binaen Cemiyet-i Akvamı tesis eden işbu ahidnameyi kabul eylemişlerdir.

Madde 1 — Cemiyetin âza-yı asliyesi, işbu ahidnameye vazülmiza olanlardan muahedeye merbut cevterde esamisi muharrer olanlar ile kezalik melfufta esamisi mezkûr olup da ahidnamenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren iki mah zarfında kitabete tevdi ve cemiyetin diğer âzasına tebliğ edilecek olan bir beyanname ile hiç bir kayd-ı ihtirazî tahtında olmayarak işbu ahidnameye iştiraki kabul eden hükûmetlerdir. Kendini serbestçe idare eden ve melfuf cetvelde zikir edilmeyen her hangi bir devlet, dominyon yahut müstemleke, heyetin sülûsanı tarafından Cemiyete kabulüne karar verildiği takdirde taahhüdât-ı beynelmileliyyeye samimî bir surette riayat edeceğine dair teminat-ı hakikiye vermek ve kuva-yı harbiye, bahriye ve havaiyesi hakkında cemiyetin nizamatını kabul eylemek şartile Cemiyete dahil olabilir. Cemiyetin her bir âzası iki sene evvel malûmat vererek Cemiyetten çekilebilir. Ancak hin-i müfarekatında işbu ahidnamenin tahmileylediği taahhüdât da dahil olmak üzere bilcümle taahhüdât-ı beynelmileliyyeyi ifa eylemiş olmak şarttır.

Madde 2 — Cemiyet, maiyetinde daimî bir Daire-i Kitabet bulunan bir heyet ve bir Meclis vasıtasile işbu ahidnamede tayin edildiği veçhile icra-yı vazife eder.

Madde 3 — Heyet, âza-yı Cemiyetin mümessillerinden müteşekkildir. Evkat-ı muayyenede ahvalin icabettirdiği diğer her

¹ Burada Türkçe metinde "kısım" yazılıdır ; Fransızca metinde "Partie" kelimesi vardır. Ancak ilerki bölümlerde aynı Fransızca kelime yerine "Bâb" kelimesi kullanılmıştır. Bunun için Türkçe metin "Partie = Bâb" olarak düzeltilmiştir.

zaman Cemiyetin merkezinde yahut tayin olunabilecek diğer bir mahalde içtima eder. Heyet Cemiyet-i Akvam'ın saha-i faaliyetine dahil olan veyahut sulh-ı âleme tesir eden kâffe-i mesail hakkında ita-yı hükme salâhiyettardır. Cemiyet-i Akvam'ın her âzası heyette üçten fazla mümessil bulunduramaz. Ve ancak bir reye maliktir.

Madde 4 — Meclis, başlıca düvel-i müttefika ve müşarikenin ve Cemiyetin diğer dört âzasının mümessillerinden mürekkeptir. Cemiyetin işbu dört âzası heyet itarafından serbestçe ve her istediği zamanlarda tayin olunur. Meclis tarafından ilk tayin vaki oluncaya kadar Belçika, Brezilya, İspanya ve Yunanistan murahhasları meclis âzasından bulunurlar. Ekseriyet-i heyetin tasvibile Meclis Cemiyetin diğer âzasını tayin edebilecek ve bu âza Mecliste suret-i daimede hazır bulunacaktır. Meclis yine ekseriyet-i heyetin tasvibile Mecliste temsil edilmek için Heyet tarafından intihap olunacak Cemiyet âzasının adedini tezyit edebilir. Meclis, icabettikçe ve laekal senede bir defa Cemiyetin merkezinde veya irae olunacak sair bir mahalde içtima eder. Meclis, Cemiyetin saha-i faaliyetine dahil olan ve sulh-ı âleme icra-yı tesir eden kâffe-i mesail hakkında ita-yı hükme salâhiyettardır. Mecliste temsil edilmeyen âza-yı Cemiyetten herhangisi hassatan kendisini alâkadar eden bir mesele Meclise arzoluğu zaman Meclise bir mümessil izamına dâvet olunur. Mecliste temsil edilen Cemiyetin her bir âzasının bir reyi ve bir mümessili bulunur.

Madde 5 — İşbu ahidname veyahut işbu muahedename ahkâmına sarahaten muhalif ahkâm bulunmadığı takdirde Heyetin veya Meclisin kararları içtimada temsil edilen Cemiyet âzasının ittifak-ı ârâsı ile ittihaz olunur. Nokat-ı hususiye hakkında icra-yı tahkikata memur komisyonların tayini hususu da dahil olduğu halde Heyet veya Meclisin içtimalarında mevzuu-bahis olan usule ait mesail Heyet veya Meclis tarafından hal ve faslolunur ve içtimada hazır bulunan Cemiyet âzasının ekseriyeti tarafından karara rabtolunur. Gerek Heyetin ve gerek Meclisin birinci içtimalı Amerika Hükûmat-ı Müttefikası Reisinin dâveti üzerine vaki olacaktır.

Madde 6 — Daimî Kitabet Dairesi cemiyetin merkezinde bulunur. Bu Kitabet Dairesi, bir Kâtib-i Umumî ve lüzumu

kadar kâtipler ve heyet-i müstahdiminden mürekkeptir. İlk Kâtib-i Umumî muahedeye merbut varakada gösterilmiştir. Bunu istihlâf edecek Kâtib-i Umumî, heyetin ekseriyetinin tasvibi ile Meclis tarafından tayin olunacaktır. Daire-i Kitabet ketebesile heyet-i müstahdimin Meclisin tasvibi ile Kâtib-i Umumî tarafından tayin olunur. Cemiyetin Kâtib-i Umumisi aynı zamanda Heyetin ve Meclisin de Kâtibi Umumisidir. Heyet-i tahririyenin masarifi Umumî Posta İttihadı Beynelmilel Kalemî için muayyen nisbet dahilinde âza-yı Cemiyet tarafından tesviye olunur.

Madde 7 — Cemiyetin merkezi Cenevre'de tesis olunmuştur. Meclis her zaman merkezini diğer herhangi mahalde tesis için bir karar verebilir. Kitabet dairesi de dahil olduğu halde Cemiyetin bilcümle vazaifine veyahut hidematına erkek ve kadın alesseviye kabul olunur. Cemiyet âzasının mümessilleri ve memurları ifa-yı vazife halinde diploması imtiyazat ve muafiyattan müstefit olurlar. Cemiyet tarafından ve Cemiyete ait hidemat ve içtimaattan dolayı işgal olunan mebanî ve arazi tecavüzden masumdur.

Madde 8 — Teslihat-ı milelin asayiş-i millî ve bir hareket-i müsterekenin icap ettireceği taahhüdat-ı düveliyeye icrası ile kabili telif olacak bir had-di asgariye tenzili sulh ve müsalemetin muhafazası için muktazi olduğu Cemiyet âzası tarafından tasdik edilir.

Meclis her devletin mevki-i coğrafisini ve ahval-i hususiyesini nazarı itibare alarak hükûmat-ı muhtelif tarafından tetkik ve ittihaz-ı karar olunmak üzere bu tenzile ait plânları ihzar eyler. Mezkûr plânların yeniden tetkiki ve indelhace lâekal on senede bir defa tekrar tetkiki icap eder.

Plânların hükûmat-ı muhtelif tarafından kabulünden sonra bu suretle haddi tayin edilen teslihat mikdarı Meclisin rizası olmaksızın tecavüz edilmeyecektir. Cemiyetin âzası mühimmat ve levazım-ı harbiyenin hususî surette imalinin itirazat-ı vahimeye bâis olduğunu nazar-ı dikkate alarak bu husustaki ne-tayic-i müessifeden tevekkiye hadim tedabire tevessül vazifesini, emniyetleri için muktazi mühimmat ve levazım-ı imal edemeyen âza-yı Cemiyetin ihtiyacatı nazar-ı itibare alınmak şartile Meclise tevdi ederler. Cemiyetin âzası teslihatlarının mikyasına, berrî ve bahrî ve havaî programlarına ve harpte istimale salih

sanayilerinin mikdarına müteallik kâffe-i malûmatı begayet samimî ve tam bir surette teati etmeği taahhüt ederler.

Madde 9 — 1 ve 8 inci maddelerin ahkâmının icrası ve suret-i umumiyede askerî ve bahrî ve havaî mesail hakkında mütalâasını Meclise beyan etmek üzere daimî bir komisyon teşkil olunacaktır.

Madde 10 — Cemiyetin âzası bilumum âza-yı Cemiyetin Cemiyete tamamîyet-i mülkiyeleriyle hal-i hazırdaki istiklâl-i siyasilerine riayet ve bunları her türlü tecavüzat-ı hariciyeye karşı muhafaza eylemeği taahhüt ederler. Bir tecavüz vukuu veya tecavüz tehdidi veyahut tehlikesi mevcut olduğu takdirde Meclis işbu taahhüdün icrasını temin vasaitine tevessül eder.

Madde 11 — Cemiyet âzasından birine gerek doğrudan doğruya taalûk etsin gerek etmesin her bir harp veya tehlike-i harp bütün Cemiyeti alâkadar edeceği ve Cemiyetin sulh-ı mileli suret-i müessirede muhafazaya hadim tedabiri ittihaz eylemesi lâzım geleceği sarahaten beyan olunur. Bu gibi ahvalde Kâtib-i Umumî cemiyet âzasından herhangi birinin talebi üzerine Meclisi derhal içtimaa davet eder. Bundan maada münasebat-ı düveliyeye icra-yı tesir etmek mahiyetini haiz olan ve binnetice sulh ve müsalemeti veyahut bu sulh ve müsalemetin mevkuf-ı aleyhi olup beynelakvam hüsn-i amizişi ihlâl edecek olan kâffe-i vekayi hakkında Heyetin veyahut Meclisin nazar-ı dikkatini bir suret-i dostanede celbetmeğe Cemiyet âzasından her birinin hakkı olduğu dahi beyan olunur.

Madde 12 — Bütün âza-yı Cemiyet, aralarında inkita-ı münasebatı tevliit edecek mahiyette bir ihtilâfın tahaddüsü halinde ihtilâf-ı mezkûru ya hakeme veyahut Meclisin tetkikine tevdi etmeği müttefikan kararlaştırırlar. Kezalik hiç bir veçhile hakemlerin kararının veyahut Meclisin raporunun itasından itibaren üç ay mühletin inkizasından evvel harbe müracaat eylemek hususunu dahi kararlaştırırlar. Bu maddede mezkûr bilcümle ahvalde hakemlerin kararının münasip bir müddet zarfında itası ve Meclis raporunun ihtilâfın Meclise tevdi-i gününden itibaren altı mah zarfında tanzimi iktiza eder.

Madde 13 — Aza-yı Cemiyet, beyinlerinde kendi itikatlarına göre hakem marifetile kabil-i tesviye olan bir ihtilâf zuhur eder ve bu ihtilâf, diplomasi tarikile mucib-i memnuniyet bir surette

hal ve tesviye edilemezse bu meselenin tamamile hakeme havalesini kararlaştırırlar. Bir muahedenin hukuk-ı düvelin her nokta-i nazarından tefsirine ve subutu takdirinde bir taahhüd-ı düvelinin inkitamı mucip olacak her nevi hâdisatın tahakkukuna veyahut böyle bir inkitam istilzam eyleyeceği tamirin vüsat veya mahiyetine taallük eden bu gibi ihtilâfatın suret-i umumiyede hakem vasıtasile kabil-i hal ihtilâfat meyanında bulunduğu beyan olunur.

Davanın tevdi olunduğu hakem mahkemesi tarafeynce tayin edilen veya mukavelât-ı mütেকaddimede musarrah bulunan bir mahkemedir.

Cemiyet âzası ita olunan hükümleri hüsn-i niyetle icra eylemeği ve bu hükümlere tevfiğ-i hareket eden Cemiyet âzasından herhangi birine karşı harbe müracaat etmemeği taahhüt ederler. Hükümün adem-i icrası halinde Meclis hükümün temini-icrasına sâlih tedabiri teklif eder.

Madde 14 — Meclis, beynelmilel daimî bir Mahkeme-i Adliye lâyihasını ihzar ve âza-yı Cemiyete tevdiye mêmurdur. Bu mahkeme bir mahiyet-i beynelmileliyeye haiz olup tarafinin kendisine tevdi edeceği kâffe-i ihtilâfatı rüyet edecektir. Meclis veya Heyet tarafından kendisine havale olunacak her nevi ihtilâfat ve nokat hakkında da istişarî mütalâatı beyan eyleyecektir.

Madde 15 — Âza-yı Cemiyet arasında inkita-ı münasebatı tevliht edecek bir ihtilâf tahaddüs eder ve işbu ihtilâf 13 üncü maddede musarrah hakeme havale edilmezse ihtilâf-ı mezkûrun Meclise tevdiî âza-yı Cemiyetçe mukarrerdur. Bu hususta âzadan birinin bu ihtilâftan tahkikat ve tetkikat-ı mükemmele icrası zımında kâffe-i tedabire tevessül edecek olan Kâtib-i Umumiye haberdar etmesi kâfidir. Tarafın müddet-i kalile-i mümkün zarfında davalarının bilcümle vaka-yi müteferriasi ve evrak-ı müsbitelerini cami bir fezlekeyi Kâtib-i Umumiye tevdi eylemelidir. Meclis bu fezlekenin hemen neşrini emir edebilir.

Meclis ihtilâfın hal ve tesviyesini temine sarf-ı mesai eder ve husul-i muvaffakiyet halinde vekayi-i ve bunlara ait izahat-ı muktaziyeyi ve suver-i tesviyeyi mübeyyin bir fezlekeyi münasib gördüğü veçhile neşreder. İhtilâf hal edilemediği takdirde ihtilâfın esbabını ve bu işte en münasib ve en mukarin-i adalet gördüğü suret-i tesviyeyi bildirmek üzere ister ittifağ-ı ârâ veya ekseriyet-i ârâ ile kararlaştırdığı raporu tanzim ve neşreder.

Mecliste bulunan Cemiyet âzasından her biri esbab-ı ihtilâf ve mukarrerat-ı zatiyesini mübeyyin bir rapor neşredebilir. Meclisin raporu, tarafın mümessillerinin reyî hariç olduğu halde müttefikân kabul olduğu takdirde Cemiyet âzası mezkûr rapor ahkâmına tevfiğ-i hareket eden taraf aleyhine harbe giriş-memeği taahhüt ederler. Meclis tarafın-i münaziünfihadan her birinin mümessillerinden maada diğer umum âzasına raporunu kabul ettiremediği takdirde Cemiyet âzası hak ve adaletin muhafazası emrinde münasib görecekleri veçhile hareket etmek hakkını muhafaza ederler.

Tarafından biri ihtilâfın, hukuk-ı düvelin tamamen kendi salâhiyetine terk ettiği bir meseleye taallûk ettiğini iddia eder ve bu iddia Meclis tarafından kabul edilecek olursa meclis bu keyfiyeti bir raporda bast ve temhit eylemekle beraber bir gûna suret-i tesviyeyi tavsiye eylemez.

Meclis işbu maddede tasrih olunan ahvalin kâffesinde ihtilâfî Heyete havale edebilir. Kezâlik Heyet tarafından birinin istidası üzerine ihtilâfî tetkik edebilecektir. İşbu istida ihtilâfın Meclise tevdi olduğu günden itibaren 14 gün zarfında takdim olunmalıdır. Heyete tevdi olunan her meselede Meclisin fiil-i hareket ve salâhiyetine taallûk eden bu madde ile 12 inci maddenin ahkâmı Heyetin fiil ve hareket ve salâhiyetin de tatbik olunur. Her meselede tarafın mümessilleri hariç olmak üzere Mecliste bulunan âza-yı cemiyet mümessillerinin tasvibi ve diğer âza-yı cemiyetin ekseriyet-i ârâsı ile heyet tarafından tanzim olunan rapor tarafın mümessillerinden gayri diğer âzasının ittifak-ı ârâsı ile Meclis tarafından tanzim olunan raporun hüküm ve kuvveti gibi bir hüküm ve kuvveti haizdir.

Madde 16 — Âza-yı Cemiyetten biri 12 inci, 13 üncü veyahut 15 inci maddelerdeki taahhüdât hilâfına olarak muharebeye müracaat ettiği takdirde Cemiyetin diğerbütün âzası aleyhine bilfiil harp ika eylemiş addolunur. Bunlar derhal kendisile bütün münasebat-ı ticariye ve maliyelerini kat ve kendi tebealeriyle ahidnameyi nakzeden hükûmet tebeası arasındaki kâffe-i münasebatı men etmeği ve bu hükûmet tebeası ile Cemiyet-i Akvam'a dahil bulunan ve bulunmayan diğer devletlerin her birinin bey-ninde bilcümle münasebat-ı maliye, ticariye veyahut şahsiyeyi men etmeği taahhüt ederler.

Bu takdirde Meclis taahhüdat-ı Cemiyetin infazına tahsis olunan kuva-yı müsellehaya cemiyet âzasının hangi bahri ve havaî askerî kuvvetler ile iştirak edeceğini alâkadar olan muhtelif hükûmetlere tavsiye etmek vazifesile mükelleftir.

Bundan maada âza-yı Cemiyet işbu madde mucibince ittihaz olunacak tedabir-i iktisadiye ve maliyenin tatbikatından tahaddüs edecek ziyat ve mehaziri had-di asgariye tenzil için yekdiğerine karşı müzaherat-ı mütekafilede bulunmağı kararlaştırır. Âza-yı Cemiyet, ahidnameyi nakzedenden devlet tarafından kendilerinden biri aleyhine ittihaz olunan bir tedbir-i mahsusa mukavemet için kezalik yekdiğerine mütekafilede zahir olacaktır. Aza-yı Cemiyet taahhüdat-ı Cemiyeti tenfiz için icra olunan bir hareketi müşterekeye iştirak eyleyen âza-yı cemiyetten her hangi birine ait kuvvetlerin kendi arazilerinden mururlarını teshil etmek üzere tedabir-i muktaziyeye tevessül ederler.

Ahidnameden münbais taahhüdatın nakzından dolayı mesul olan her bir âza Cemiyetten ihraç olunabilir. İhraç keyfiyeti Mecliste bulunan diğerk bütün âza-yı Cemiyetin ârâsı ile ittihaz olunur.

Madde 17 — Yalnız biri Cemiyete dahil bulunan veyahut her ikisi de Cemiyetin âzasından olmayan iki devlet arasında ihtilâf tekevvün ettiği takdirde Cemiyete dahil olmayan devlet veya devletler ihtilâfın tesviyesi için Meclis tarafından tensib olunan şeraite tevfikân kendi âzasına tahmil olunan taahhüdata tabi olmağı dâvet olunurlar. Dâvet-i vakıa kabul olunduğı halde 12 ilâ 16 ncı maddeler ahkâmı Meclisce lüzum görülecek tadilat ile tatbik olunur. Dâvetname irsal olunur olunmaz Meclis esbab-ı ihtilâf hakkında icra-yı tahkikata mübaderet eder ve hadise-i mahsusada kendisince ahsen ve en müessir görünen teedbiri ittihaz eyler.

Dâvet edilen devlet ihtilâfın halli için Cemiyet âzasının taahhüdatını kabulden istinkâf ederek âza-yı Cemiyetten biri aleyhine harbe tevessül ederse 16 ncı madde ahkâmı kendi hakkında mabihüttatbik olunur. Dâvet edilen tarafeyn ihtilâfın halli için Cemiyet âzasının taahhüdatını kabulden istinkâf eyledikleri surette Meclis muhasamata mani olacak ve ihtilâfın hallini intaç edecek her gûna teklifat-ı dermeyan her gûna tedabiri ittihaz ve dermeyan edebilir.

Madde 18 — Cemiyet âzasından biri tarafından atiyen akd-olunacak herhangi bir muahedename veya taahhüdame-i düveli Kitabet dairesince derhal kayıt ve tescil ve sürat-i mümkünle ile neşredilmelidir. Bu muahedename veya taahhütname-i düveliden hiç biri kayıt ve tescil olununcaya kadar vacibülicra olmayacaktır.

Madde 19 — Heyet, âza-yı Cemiyeti gayr-i kabil-i tatbik bir hal kesbeden ve idameleri sulh ve müsalemet-i âlemi bir muhataraya ilka edebilecek olan muahedenamelerle vaziyat-ı düveliyeyi arasına yeniden tetkike dâvet edebilir.

Madde 20 — Aza-yı Cemiyet kendilerine münferiden taallûk eden hususatta işbu ahidnamenin miyanelerinde mevcut olup ahkâmile gayr-i kabil-i telif olan bilumum taahhüdat ve itilâfatı fesh ve ilga ettiğini tasdik eder. Ve ileride taahhüdat ve itilâfat-ı mümâsile akdetmemeği resmen taahhüt eylerler. Azadan biri Cemiyette duhulundan mukaddem ahidname ahkâmile gayr-i kabil-i telif bir takım taahhüdat deruhde etmiş ise işbu taahhüdatından kurtulmak için derhal tedabir-i lâzıma ittihaz eylemek mecburiyetindedir.

Madde 21 — Hakem ahidnameleri ve Monroe kaidesi gibi bir memlekete mahsus itilâfat misillü sulh ve müsalemetin muhafazasını kâfil bulunan taahhüdat-ı düveliyeye işbu ahidname ahkâmından hiç birile gayr-i kabil-i telif addedilmeyecektir.

Madde 22 — Usul ve kavaid-i atiyeye mukaddema kendilerini idare etmiş olan hükûmatın kalemrev-i hükümdarisinden harbi müteakip huruç etmiş olan ve medeniyet-i hazıranın bilhassa müşkül bulunan şeraiti dahilinde kendilerini idareye henüz muktedir olamayan milel ve akvamın sakin oldukları müstemlikât ve arazi hakkında tatbik olunur. Bu milel ve akvamın saadet-i hal ve inkişaf ve terakkisi medeniyet için bir vazife-i mukaddese olduğundan bu vazifenin ifası için ahidname-i hazıraya bazı teminat derç ve ithali münasıptır.

Bu usul ve kaidenin hayyiz-i fiile isali için ahsen-i tedbir milel ve akvam-ı mezkûrenin vasayetini menabi-i servet ve tercarüb yahut vaziyet-i coğrafiyeleri itibarile işbu mesuliyeti deruhdeye en muktedir olan ve bunu kabul hususunda izhar-ı muvafakat eylemiş olan milel-i müterekkiyeye tevdi edilmekten ibarrettir. Milel-i müterekkiye işbu vasayeti mandater sıfatile ve cemiyet namına ifa edeceklerdir.

Mahiyet-i vesayet milletin derece-i terakkisi ve arazisinin mevki-i coğrafisi ile şerait-i iktisadiyesine ve buna müşabih sair bilcümle ahvale göre tahallüf etmelidir.

Mukaddema Devlet-i Aliye'ye tabi bulunmuş olan bazı cemaât bir derece-i terakkiye mazhar olmuşlardır ki mil-el-i müs-takbele halinde mevcudiyetleri muvakkaten tasdik olunabilir. Şu şartla ki bir mandaterin nasayih ve muaveneti kendilerini başlıbaşına harekete muktedir olacakları zamana kadar bunları idareye rehber olsun.

Mandater intihabı hususunda cemaâtların evvelce arzuları nazarı itibare alınmalıdır.

Mil-el-i saire buldukları derece-i terakki ile bilhassa vasatı Afrika akvamının derece-i terakkileri esir, esliha ve küül ticareti gibi sui istimalâtın men'i suretile intizam-ı umuminin ve hüsn-i ahlâkın muhafazasını kâfil olabilecek tahdidattan maada sair bir gûna tahdidat icra edilmeksizin serbesti-i vicdan ve mezhebin ve umur-ı inzibatiye yahut müdafaa-i arazi müstesna olduğu halde kılâğ ve istihkâmat veya üssülhareke-i askeriye ve bahriye tesisinin ve yerlilere askerlik taliminin men'ini mutazammın ve Cemiyetin kezâlik âza-yı sairesine mübadelât ve ticaret için şerait-i mütesaviye temin eyleyecek olan şerait tahtında mandaterin orada arazinin idaresini deruhte eylesesini müstelzimidir. Elhasıl Afrika'nın cenub-i garbîsi ve cenub-î Okyanosya'da kâin bazı cezair gibi yerler vardır ki ahalisinin seyrekliği, mesaha-i sathiyesinin mahdudiyeti, merakiz-i medeniyetten bu'du mandaterin arazisine mülasık olması veyahut ahvali saire dolayısıyla bâlâda beyan olduğu veçhile yerli ahalinin nef'ine bir takım teminat itası kayd-ı ihtirazisi tahtında olarak mandaterin ecza-yı mütemmim-i arazisinden bulunuyormuş gibi ancak mandaterin kavanini mucibince idare olunabilir. Her halde mandaterin idaresini deruhte etmiş olduğu arazi hakkında Meclise her sene bir rapor ita etmesi lâzımgelir. Mandaterin derece-i hükm ve nüfuzu ile tarafından icra edilecek murakaba veya idare hakkında âza-yı Cemiyet arasında evvelce bir mukavelename mevcut değilse Meclis tarafından bu nokat hakkında bilhassa ita-yı hüküm ve karar edilecektir.

Mandaterin her sene vereceği raporları ahız ve tetkik eylemek ve vasayetlerin ifasına mütedair bilcümle mesail hakkında

Meclise rey beyan etmek vazifesile mükellef daimî bir komisyon teşkil olunacaktır.

Madde 23 — Kayd-ı ihtirazî tahtında ve elhaletühazihi mevcut olan veyahut bilâhara akdedilecek olan mukavelât-ı düveliyeye ahkâmına tevfikân Cemiyetin âzası :

a) Kendi arazileri ile münasebatı ticariye ve snaiyelerinin şamil olduğu bilcümle memâlikte erkek, kadın ve çocuklar için hakkaniyet ve insaniyetperverane şerait-i say ve amelin temin ve muhafazasına ve bu maksadla iktiza eden beynelmilel teşkilâtın icra ve idamesine sarf-ı mesai edeceklerdir.

b) Kendi idarelerine mevdu arazisi dahilindeki yerli ahali hakkında âdilâne bir surette muamele icrasının teminini deruhde ederler.

c) Nisvan ve etfal ile afyon ve sair ecza-yı tıbbiye-i muzırta ticaretine müteallik itilâfatın murakabesine Cemiyeti memur ederler.

d) Ešliha ve mühimmat ticareti murakabasının menafi-i umumiye için muktazi bulunduğu memalik ile olacak bu ticareti murakabe-i umumiye tahtında bulundurmağa Cemiyeti memur ederler.

e) Münakalât ve transitin muhafaza-i serbestisini ve bil-umum aza-yı Cemiyete ait ticaret hakkında muhikkane bir muamele icrasını temin için tedabir-i lâzıme-i ittihaz eyleyeceklerdir. Şu kadar ki 1914 senesinden 1918 senesine kadar esna-yı harbda tahrip edilen memalikin havayic-i mahsusası nazar-ı itibare alınmadır.

f) Emrazın önünü almak ve emraza karşı mücadelede bulunmak üzere bir mahiyet-i beynelmileliye haiz bir takım tedavir ittihazına sarf-ı mesai edeceklerdir.

Madde 24 — Müşterek muahedenamelerle mukaddema tesis edilen bilumum beynelmilel kalemler, tarafının inzımam-ı muvafakatı kayd-ı ihtirazisi tahtında Cemiyetin daire-i salâhiyeti altına vazolunacaktır.

Menafi-i düveliyeye ait umur ve mesalihin tesviyesi için bilhara tesis olunacak olan diğer bilcümle aklam ve heyet Cemiyetin taht-ı idaresine vazedilecektir.

Mukavelat-ı umumiye ile bir suret-i tesviyeye rabtedilen ve fakat beynelmilel komisyon veya kalemlerin murakabesine tevdi

edilmeyen menafi-i beynelmileliyyeye müteallik bilumum mesail Cemiyetin Kitabet Dairesi âkidlerce talep vukubulduğu ve Mec-lisce de buna muvafakat edildiği takdirde bilcümle malûmat-ı müfideyi cem ve tevzi eyleyecek ve her gûna muzaheret-i muk-taziye veya matlubeyi ifa edecektir.

Meclis, Kitabet Dairesinin masarifi meyanına Cemiyetin zir-i idaresine vazedilen herhangi kalemin veya komisyonun ma-sarifini ithale karar verebilir.

Madde 25 — Aza-yı Cemiyet sıhhat-ı umumiyenin ıslahı, emraza karşı tedabir-i mania ittihazı ve dünyada âlâm ve izti-rabatın tahfifi hususlarını istihdaf eden ve usul ve nizamı dai-resinde haiz-i salâhiyet bulunan Salib-i Ahmer gönüllü teşki-lât-ı milliyesinin tesis ve teşrik-i mesaisini teşvik ve sahabet eylemeği taahhüt eylerler.

Madde 26 — İşbu ahidnamece icra edilecek tadilât, mümessilleri Meclisi teşkil eden âza-yı Cemiyet ile mümessilleri Heyet-i Umumiyyeyi teşkil eden âzanın ek seriyeti tarafından tasdik edilir edilmez meriyülicra olacaktır.

Cemiyetin her âzası ahidnamece yapılacak tadilâtı kabul etmemekte serbest olup bu takdirde Cemiyetin âzalığından çık-mış olur.

Melfuf

1 — Cemiyet-i Akvamın aza-yı asliyesi :

Cemahir-i Müttehide-i Amerika	Hayti
Belçika	Hicaz
Bolivya	Honduras
Brezilya	İtalya
Britanya İmparatorluğu	Japonya
Kanada	Liberya
Avustralya	Nikaraguva
Afrika-yı Cenubî	Panama
Yeni Zelanda	Peru
Hindistan	Polonya
Çin	Portekiz
Küba	Romanya
Ekvator	Sırp-Hırvat-Sloven hükümeti
Fransa	Siyam

Yunanistan
Guetamala

Çekoslovakya
Uruguay

Ahidnameye iştirake davet edilen hükümetler :

Arjantin	İran
Şili	Salvador
Kolombiya	İsveç
Danimarka	İsviçre
İspanya	Venezuela
Norveç	Felemenk
Paraguay	

2 — Cemiyet-i Akvamın ilk Kâtib-i Umumîsi

Sir Ceymis Erik Drumond. K. S. M. G., C.B.

Birinci kısmın (Cemiyet-i Akvam Ahidnamesi) dördüncü maddesinde beyan olunan başlıca düvel-i müttefika ve müşareke Almanya ile akdolunan 28 haziran 1919 tarihli muahedeneden münfahim olan başlıca düvel-i müttefika ve müşarekedir.

İKİNCİ BÂB

Türkiye'nin Hudutları

Madde 27— Evvelâ Avrupa'da Türkiye hudutları berveçh-i âti tayin edilecektir (Bir numaralı melfuf haritaya müracaat).

1 — Karadeniz: Boğaziçi methalinden itibaren âtide mu-sarrah noktaya kadar;

2 — Yunanistan ile: Podima'nın takriben 7 kilometre şimal-i garbisinde kâin Büyükdere mansabında Karadeniz sahilinde tayin olunacak bir noktadan itibaren cenub-i garbiye doğru ve İstranca dere havzası hudutlarının münteha-yı şimal-i garbî noktasına kadar (İstranca'nın takriben 8 kilometre şimal-i garbisinde vaki nokta):

Kaplıcadağ ve Üçpınar tepesi noktalarından geçmek üzere arazi üzerinde tayin olunacak bir hat;

Oradan itibaren, cenup ve cenub-i şarkî istikametinde ve Sinekli istasyonunun takriben bir kilometre garbinde Çorlu-Çatalca şimendifer hattı üzerinde intihap olunacak bir noktaya kadar;

İstranca dere havzasının garp hududunu mümkün olduğu kadar takip eden bir hat;

Oradan cenub-i şarkiye doğru ve şimal-i şarkî cihetinde Büyükçekmece Gölü'ne akan ırmaklar havzalarile cenub-i garbide doğrudan doğruya Marmara denizine dökülen ırmakların havzası arasındaki taksim-i miyah hattı üzerinde Fener ve Kurfalı mevkiileri arasında intihap edilecek bir noktaya kadar;

Sinekli'nin cenubundan geçmek üzere arazi üzerinde tayin edilecek bir hat;

Oradan cenub-ı şarkiye doğru ve Kalikratya'nın takriben bir kilometre cenub-i garbisinde Marmara denizi üzerinde intihap edilecek bir noktaya kadar;

Berveçh-i bâlâ tayin olunan taksim-i miyah hattını mümkün mertebe takibeden bir hat;

3 — Marmara Denizi:

Bâlâda tayin olunan noktadan Boğaziçi methaline kadar saniyen Asya'da Türkiye hudutları berveçh-i âti tayin olunacaktır. (Melfuf iki numaralı haritaya müracaat):

1 — Garpta ve cenupta, Marmara denizi üzerinde Boğaziçi methalinden itibaren şarkî Bahr-i Sefitte İskenderun körfezi civarında Karataşburnu kurbinde berveçh-i âti tayin olunan bir noktaya kadar :

Marmara denizi, Çanakkale boğazı, şarkî Bahrisefit, Marmara adaları ve Devlet-i Osmaniye'de kalan sevahilde 3 mil bu'du mesafede kâin adalar dördüncü babın ahkâmı ile üçüncü kısımdaki (Ahkâm-ı siyasiye) 84 üncü ve 122 inci maddelerin ahkâmı mahfuzdur.

2 — Suriye ile :

Şimal-i şarkî cihetinde Hasandede geçidinin sahil-i şarkisi üzerinde ve Karataşburnu'ndan takriben üç kilometre şimal-i garbide intihap edilecek bir noktadan Ceyhan ırmağı üzerinde Babeli'nin takriben bir kilometre şimalinde intihap olunacak bir noktaya kadar Karataşın şimalinden geçmek üzere tayin olunacak bir hat; oradan Kesikkale'ye kadar Ceyhan ırmağının menba cihetine doğru mecrayı takip edecektir. Oradan şark-ı şimaliye doğru ve Ceyhan ırmağı üzerinde Karspazar'ın takriben onbeş kilometre şark ve cenub-ı şarkisinde intihap olunacak bir noktaya kadar :

Karatepe'nin şimalinden geçmek üzere arazi üzerinde tayin edilecek bir hat; oradan Döldül dağının garbinde kâin Ceyhan

ırmağının dirseğine kadar; Ceyhan ırmağının menbaı cihetine doğru mecrasını takip edecektir; hudut bundan sonra cenub-i şarkî istikamet-i umumiyesinde ve Gâvurgölün takriben 15 kilometre cenup ve cenub-i garbisinde Emirmusa dağı üzerinde intihap olunacak bir noktaya kadar şimendifer hattından takriben 18 kilometre mesafeden murur etmek ve Döldül dağı Suriye'de bırakmak üzere takip edilecek bir hat;

Oradan şarka doğru ve Urfa'nın takriben beş kilometre şimaline kadar Bağçe, Ayıntap, Birecik ve Urfa şehirlerini yekdiğerine rabteden yolların şimalinden geçmek ve bu şehirlerden son üçünü Suriye'de bırakmak üzere garptan şarka bir istikamet-i umumiye de arazi üzerinde ve hiss olunacak mertebede mustakim olarak tayin edilecek bir hat;

Oradan şarka doğru Dicle'nin Azeh (Azekh)'in takriben 6 kilometre şimalinde teşkil ettiği dirseğin münteha-yı cenub-i garbisine kadar (Cezire-i ibn-i Ömeri'in 10 kilometre garbinde); garptan şaka doğru istikamet-i umumiye de ve Mardin şehrini Suriye'de bırakmak üzere hiss olunur derecede müstakim surette tayin edilecek bir hat;

Oradan Habursu ile Dicle'nin telâki ettiği mahal ile bu mahallin takriben 10 kilometre şimalinde Dicle dirseği arasında ve Dicle üzerinde intihap olunacak bir noktaya kadar: Cezire-i ibn-i Ömer şehrinin kâin olduğu adayı Suriye'ye bırakmak üzere Dicle'nin mansabına doğru mecrası.

3 — Elcezire ile :

Oradan garptan şarka doğru bir istikamet-i umumiye de Musul vilâyetinin hudud-ı şarkîsi üzerinde intihap edilecek bir noktaya kadar: Arazi üzerinde tayin edilecek bir hat;

Oradan bu hattın şarka doğru giderek Türkiye ve İran hududuna tesadüf ettiği noktaya kadar :

Musul vilâyetinin İmadiye'nin cenubundan geçecek bir surette muaddel hudud-ı şimalisi.

4 — Şark ve şimal-i şarkî :

Balâda tayin ve tahdit olunan noktadan Karadeniz'e kadar Türkiye ile İran arasında hudud-ı hâzıra ve Türkiye ile Rusya arasındaki eski hudut 89 uncu maddenin tayin ettiği kuyut tahdında muhafaza olunacaktır.

5 — Bahr-i Siyah :

Madde 28 — İşbu muahede ile tarif edilen hudutlar muahedeyle merbut ¹1.000.000 mukabili haritalarda çizilmiştir. Metin ile harita arasında ihtilâf vukuunda metin muteber olacaktır.

Madde 29 — Teşkilâtı işbu muahede ile tesbit edilen veyahut muahedat-ı mütemmimime ile tesbit edilecek olan tahdid-i hudut komisyonları bu hudutları arazi üzerinde işaret eyleyeceklerdir. Bu komisyonlar yalnız “arazi üzerinde tayin edilecek hat” tabir olunan kısmın tayini değil, fakat lüzum görürlerse taksimat-ı mülkiye hudutları ile diğerlerinin tashihi hususunda dahi salâhiyet-i kâmileyi haiz olacaklardır. Her iki halde de, muahede de beyan olunan tarifâtı taksimat-ı mülkiye hudutları ile menafi-i iktisadiyeyi mümkün olduğu kadar nazar-ı dikkate almak şartıyla tamamile tatbik ve takibe bezli mesai edeceklerdir.

Komisyonların mukarreratı ekseriyet-i ârâ ile ittihaz olunacak ve alâkadarın için mecburiyûlkabul olacaktır.

Tahdid-i hudut komisyonlarının masarifi bu bapta alâkadar olan iki taraftan deruhde edilecektir.

Madde 30 — Bir su mecrası ile tarif edilen hudutlara gelince işbu muahedenamenin tarifâtında istimal olunan “mecra” veya “kanal” tabirleri bir taraftan seyr-i sefaine gayr-i salih nehirler için suyun veyahut bunun başlıca kolunun mecrasının hat-tı vasatisini diğer taraftan da seyr-i sefaine salih nehirler için ve seyre müsait olan kanalın hat-tı vasatisini ifade eder. Her halde hat-tı hududun, muhtemel olan tebeddülâtına nazaran mecra yahut kanalı mı takip edeceği ve yahut mecra veya kanalın muahedenin mevki’i meriyete vaz’ı tarihindeki vaziyete nazaran kat’i olan kısım mı tayin edileceğini tasrih etmek bu muahede de nazarı dikkate alınan tahdid-i hudut komisyonlarına ait olacaktır. İşbu muahedenamede mûnderiç ahkâm ve şeraite muhalif olmadıkça bahrî hudutlar sahilden itibaren üç milden daha aşağı mesafedeki adacıkları ihtiva ederler.

Madde 31 — Alâkadar bulunan hükûmat-ı muhtelif komisyonlara kendi işleri için lâzım olacak bilcümle vesaike ve alehusus hal-i hazırdaki hudutların veya eski hudutların tahdidi hakkında mevcut zabıtnamelerin suret-i musaddakaları ile mev-

cut büyük mikyastaki tekmil haritaları, taksim-i araziye müteallik malûmatı, icra edilmiş fakat tab edilmemiş mesaha haritalarını, su mecrası olan hudutların tebeddülâtı hakkındaki malûmatı ita etmeği taahhüt eder. Memurin-i Osmaniye yedinde bulunan haritalar ile taksim-i araziye müteallik malûmat ve hatta tab ve neşredilmemiş mesaha haritaları İstanbul'da muahedenin mevki-i meriyete vaz'ını takip edecek otuz gün zarfında, başlıca düvel-i müttetikânın irae edeceği her hangi bir alâkadar komisyon mümessiline verilecektir. Alâkadar hükûmet bundan başka komisyonlara memurin-i mahalliyece bilcümle vesaikin, alehusus plânlarla kadastro haritalarının ve temellükât defterlerinin ita ve tebliğ ettirilmesini ve vaki olacak talepleri üzerine emlak ve cereyan-ı iktisadî hakkındaki malûmat ile malûmat-ı saire-i lâzımının itası esbabını temin etmeği taahhüt ederler.

Madde 32 — Alâkadar olan hükûmat-i muhtelif taahhüt-i hudut komisyonlarına gerek doğrudan doğruya ve gerek memurin-i mahalliye vasatatile, nakliyat, ikamet, say ve amel, malzeme (kazık, sınır taşı) gibi vazifelerinin ifa ve ikmaline hâdim olan bilumum hususatta muavenet etmeği taahhüt ederler. Betahsis hükûmet-i Osmaniye taahhüt-i hudut komisyonlarının ikmal-i vazife edebilmeleri için muktazi olan başlıca düvel-i müttetikaca lüzum görülen heyet-i fenniye tedarik etmeği taahhüt eder.

Madde 33 — Alâkadar olan hükûmat-ı muhtelif komisyonlar tarafından vazedilen şimdiki noktaları ile işaretlere kazık ve hudut alâmetlerine riayet etmeği taahhüt ederler.

Madde 34 — Hudut işaret taşları birbirinden diğeri görülecek bir mesafede vazedilecek ve üzerine numaralar konacak ve numaraları tarif üzerinden işaret edilecektir.

Madde 35 — Tahdid-i hududa müteallik kat'i zabıtnameler ile bunlara merbut harita ve vesaik üç nüsha olarak tanzim kılınacak ve bunlardan iki nüshası hükûmat-ı mütecavireye üçüncüsü dahi Fransa Hükûmet-i Cumhuriyesine tevdi olunacak ve bu hükûmetler işbu muahedenameye vaz'ı imza eden devletlere bunların nüsha-i musaddakalarını teslim eyleyeceklerdir.

ÜÇÜNCÜ BÂB
Mevad-dı Siyasiye
Birinci Kısım¹
İstanbul

Madde 36 — Tarafiy-ni akidiyn-i Âliye işbu muahede ah-kâmı mahfuz kalmak şartile Osmanlı hükûmetinin İstanbul üzerindeki hukuk ve tasarrufatına hâlel iras olunmaması hükûmet-i müşarünileyha ile zat-ı hazret-i padişahinin şehr-i mezkûrda ikamet etmek ve orada Devlet-i Osmaniye payitahtını muhafaza eylemek hususunda serbest bulduklarında müttefiktirler.

Maamafih Hükûmet-i Osmaniye bu muahede ile muahedat ve mukavelât-ı mütemmime ahkâmına —bilhassa ırkî ve dinî ve lisanî ekaliyetlerin hukukuna sadıkane bir surette riayet etmekte tecviz-i kusur ettiği takdirde düvel-i müttefika anifüz-zikir taahhüdü tadil etmek hakkını sarahatan muhafaza ederler ve Hükûmet-i Osmaniye de bu bapta ittihaz edilecek olan kâffe-i mukarrerata şimdiden mümaşat etmeği taahhüt eyler.

İkinci Kısım
Boğazlar

Madde 37 — Çanakkale, Marmara deniz ve boğazını ihtiva eden boğazlarda seyr-i sefain atiyen gerek vakt-ı hizada ve gerek vakt-ı harpte her hangi sancağı hamil bulunursa bulunsun bilecümle sefain-i ticariye ve harbiyeye ve askerî ve ticarî tayyarelere küşade bulunacaktır. Cemiyet-i Akvam Meclisi tarafından verilen kararın icrası müstesna olmak üzere bu sular ablukaya tabi değildir. Oralarda hukuk-ı harpten hiç biri icra edilemeyecek ve hiç bir hareket-i hasmane ika olunamayacaktır.

Madde 38 — Hükûmet-i Osmaniye 37 nci maddede musarrah serbesti-i seyr-i sefaini temin için tedabir-i cedide ittihazı lüzumunu tasdik eder ve binaenaleyh kendine taallük eden hususda Boğazlar Komisyonu unvanını alacak olan ve zirde “komisyon” kelimeleriyle zikredilen bir komisyona 39 uncu maddede tasrih edilen suların murakabesini havale eyler.

¹ Fransızca metinde “section” kelimesi vardır. Türkçe metinde bu aynı kelime gâh “kısım”, gâh “fasıl” kelimeleriyle karşılanmıştır. Hepsisi “kısım” olarak düzeltilmiştir.

Yunan Hükûmeti kendine ait olan hususta aynı salâhiyeti komisyona havale eder. Ve bu komisyona her hususta aynı teşkilâtı irae etmeği taahhüt eyler. Murakabe mütekabilen Osmanlı ve Yunan Hükûmetleri namına ve işbu fasılda taahhüt edildiği veçhile icra olunacaktır.

Madde 39 — Komisyonun daire-i salâhiyet-i Bahr-i Sefit cihetinden Çanakkale Boğazının methali Karadeniz cihetinden, Karadeniz Boğazının methali arasındaki suları bu methallerin her birinden üç mil açıklara kadar ihtiva eyler.

İşbu fasıl ahkâmının ifası icap ettikçe bu salâhiyet sahil üzerinde dahi istimal edilebilecektir.

Madde 40 — Komisyon, Amerika Hükûmet-i Müttehidesi buna iştirak etmek isterse ve iştirak ettiği günden itibaren, hükûmet-i mezkûre tarafından ve İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya ve Cemiyet-i Akvam âzasından olur ise ve olduğu günden itibaren Rusya, Yunanistan ve Romanya ve Cemiyet-i Akvamî âzasından olur ise ve olduğu günden itibaren Bulgaristan taraflarından tayin edilecek delegelerden mürekkep olacaktır, her devlet bir mümessil tayin edecektir, Cemahir-i Müttehede-i Amerika, İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya ve Rusya mümessillerinin her biri iki reye Yunanistan, Romanya ve Bulgaristan mümessillerinin her biri de bir reye sahip olacaktır. Komiserlerden hiç biri kendisini tayin eden hükûmetten başkası tarafından memuriyetinden azledilemez.

Madde 41 — Komiserler otuzdokuzuncu maddede tayin edilen hudut dahilinde imtiyazat-ı diplomatikiyelerinden müstefit olacaklardır.

Madde 42 — Komisyon işbu muahedenamenin kendisine bahşettiği salâhiyeti hükûmet-i mahalliyeden tamamen müstakil olarak istimal edecek ve kendine mahsus bir sancağı ve bir bütçesi ve teşkilâtı olacaktır.

Madde 43 — Komisyon otuzdokuzuncu maddede tayin edilen daire-i kazasının hududu dahilinde vazaif-i âtiyenin ifası ile mükellef olacaktır.

a) Geçidlerin ve liman methallerinin islahı için lüzum görülecek kâffe-i ameliyatın icrası,

b) Geçidlerin tenviri ve sığ ve tehlikeli mahallere nişanlar vazı;